1248. a. mainitakse üht „dominus H. eiusdem civitatis (sc. Tarbatensis) advocatus", mille najal senini arvati Tartu linna kohta järeldusi teha võivat, sõna „civitas" tõlgendades „elanikkonnana". Teisel kohal on hiljuti selleks tõendeid toodud, et siin jutt on piiskopkonna foogtist (civitas = maa-ala), mitte aga linna foogtist, et see ürgkiri nii siis asutamisdaatumi kindlaksmääramisel on tähtsuseta. Vanim ürgkiri, mis tõepoolest kõneleb Tartu linnast juriidilises mõttes, on Lüübeki arhiivis (Trese) leiduv kirjalik dokument „Datum feria VI post phasca in Tarbato" ilma aasta-arvu äratähenduseta, nii et ta täpsam dateerimine parimal tahtmisel võimatu; selles pöörduvad „advocatus, consules et universitas Tharbatensis", nii siis Tartu foogt, raad ja kogukond Lüübeki poole palvega toetuse ja kaasabi asjus kaitsemüüride ehitamisel. See on esimene kord, mil nimetatakse Tartu raadi ja kogukonda, s. t. mil osutatakse linna põhikorrale; sellega astub praegune Tartu linn ajalukku. Käekirja põhjal arvatakse mainitud dokumendi tekkimisajaks XIII aastasaja keskpaik, s. o. umbes 1250. a. olevat, kuid alljärgnevail kaalutlusil võime ta paigutada 1262. aastale järgnevasse aega.

1262. a. võtsid venelased ette suurema sissetungimise Tartu piirkonda. Ordumeister viibis Leedu piiril ja ei saanud parajal ajal appi rutata, kuna aga piiskopiväed üksi ei suutnud tagasi lüüa venelasi, kes vallutasid Tartu, kuid mitte kindlustuse, vaid ainult linna, selle rüüstasid nähtavasti õige põhjalikult ja siis jälle läksid minema. See kõneleb igatahes sellest, et kui linn juba üldse oli kindlustatud, siis ometi väga nõrgalt, nii siis viibis silmanähtavalt tekkimisstaadiumis, oli igatahes aga ilma ühegi kaitsemüüride ringita, sest muidu oleks vaevalt õnnestunud ta vallutamine ilma piiramiseta. Sellepärast jäigi ka kindlustus puutumata. Teataval määral selgub iseenesestki, et peale 1262. a. katastroofi asuti erakordse jõuga müüride ehitamisele ja et Lüübekile saadetud palvet võib ilmsesti sama hästi asetada katastroofile järgnenud ajajärku. Toonitatakse ju kirjas tungivat hädatarvilikkust, mis sunnib linna oma palvet kordama (juhitakse tähelepanu mingi varema palve peale); ja ka kiri ise on koostatud niivõrt paluvas toonis, et säärase kirja läkitamine ilma selle eel käinud põrutavate sündmusteta poleks hästi mõistetav.

Kogu müüristiku asutamislugu kinnitab seda oletust. Haruldasel kombel seisid kindluskants ja linn ühises kaitsemüüride ringis ega polnud eraldatud teineteisest müüriga, nagu näit. Tallinnas, — asjaolu, mis lubab ikkagi oletada teatavat kokkuhoidu ehitamisel. Pealegi pole meil siin mitte tegemist kindlusest sõltumatult järk-järgult areneva ning näit. kasvava linna üldpildiga, nagu Tallinnas, vaid põhijoonises avaldub kohe esimesel pilgul, et siin esineb igas suhtes kaitse-ülesandeile kohastatud, täielikult sõja-eesmärkide huvides väljamõeldud ehitis, ja see õigustab oletuse, et siin on läbi viidud suurejooneliselt kavatsetud plaani järele linnapiirkonda ja kindlusmäge ühiselt ümbritsev kindlustustik ja tõeliselt nähtavasti suuremas ulatuses, kui see tarvilik võis olla esialgselt igatahes mitte-rohkearvulisele kogukonnale, kes seda vahest omal ainelisel jõul vaevalt suutis teostada. Sellepärast ongi arusaadav Lüübekile läkitatud palve, mille tagajärgede üle meil kahjuks puudub võimalus otsustada. Pealegi on vaevalt usutav, et see toetuspalve arvestas Lüübeki ligimesarmastust, küll aga huvi, mis pidi olema Lüübekil, kes eeskätt osa võttis kauplemisest Venemaaga, kindlustatud punkti tekkimise vastu just siin. Iseloomustab ju raad ülalmainitud kirjas Tartut müüristiku lõpuleviimise korral „kui ümberkaudsete maade kilpi ja kaitsjat, kindlat asupaika jääjale, mugavat puhkepaika läbirändajale", millega tabavalt on ära näidatud Tartu tähtsus kaup-